

SZKRJABIN

(1872 — 1915)

Századunk elejének egyik kiemelkedő orosz zeneszerzője volt. Moszkvában született, az ottani zenekonzervatóriumban végezte tanulmányait Tanyeev, Arenszkij növendékeként. Zongora- és zeneszerzési tanulmányainak befejeztével pedagógiai munkát végzett szülővárosában, majd előadóművészként hosszabb időn át élt Francia-, Olaszországban, Svájcban, Belgiumban, Észak-Amerikában. Az 1905–7-es forradalom eseményeit rokonszenvvel kísérte külföldről, s akkor készülő művének, *Az extázis költeményének* jellegéül forradalmi sorokat szánt. Ugyancsak a forradalom hatására fordult figyelme a marxista tanok felé, idealista beállítottsága azonban megakadályozta abban, hogy felmérje a forradalom politikai jelentőségét. 1910-től kezdve ismét Moszkvában tevékenykedett, haláláig.

A dal, kamarazene és kóruskompozíció műfajának mellőzésével, a zongora- és zenekari művekre összpontosította figyelmét. A romantikus zene — Chopin, Liszt, Wagner — eredményeiből indult ki, s a századforduló merész újításainak hívéül szegődött. Szertelen, de zseniális ötleteivel Muszorgszkij nyomdokaiba szeretett volna lépni. Első eredményei igazolni is látszottak törekvéseit. Szélsőséges szubjektivista szemlélete s korai halála megakadályozta átfogó reformok megvalósításában.

Stílusának fejlődését legszembéletesebben *zongoradarabjai* mutatják. Kedvelt műfaja volt a *prelúd*, melyben rendszerint egy-egy lelkiállapotot vázolt fel lakonikusan. Két tucatnyi prelűdje a lírai miniatűr-darabok mesterének mutatják. *Etűdjeiben* szóhoz jutottak a virtuóz elemek is; a technikai kérdések felvetése mellett egyik-másikban drámai hangulat tolmácsolására is vállalkozott (például a gisz-moll-etűd-ben). Munkásságának első szakaszában sokat merített a szláv tánczene forrásaiból is; *mazurkái* és *impromptui* egyik csoportja a népi zenével való kapcsolatot is sejteti. Fontos szerepet kaptak művészetében a *szonáták*. Az elsőben széles kereteket töltött ki, az ellentétek szembeállításával, természeti források ihletének nyomán, impresszionisztikus vonások kidomborításával. Legsikerültebb a negyedik zongoraszonátája, maga bizakodó, ünnepélyes hangulatával, kisebb keretre koncentráló formájával. Az ötödiktől kezdve a kilencedikig, késői stílusvonásai tűnnek fel, — bonyolultabb nyelvezettel kifejezett ábrándvilágtól az extázisig, a sötét szkepticizmusig ívelő tartalmi skálával. Program-darabjai között változatos témaválasztással találkozunk, akár a terjedelmesebb, úgynevezett költeményekre, akár a rövidlégezetűekre gondolunk (*Ejszakai költemény*, *A lánghoz*, *A lelkesedés költeménye*, *A vágyódás költeménye*, *Alarc*, *Furcaság*, *Irónia*, *Rejtvény*, *A vágyódás tánc* stb.).

Szimfonikus műveiben nagy, átfogó, tömör hatásokra törekedett, ennek viszont kevésbé felelt meg az a szubjektív tartalom, amelynek tolmácsolására vállalkozott. Jelentősen megnövelt együttesébe ritkán alkalmazott hangszereket is bevont (harangok, orgona). *Első szimfóniájában* monumentálisra törekedett (hat tételes, végül két részre tagolt), *Második szimfóniája* érettebb, egységesebb; öttételes keretében koncentráltásra törekedett. A *harmadik szimfóniájának* alap gondolata az ember küzdelme a boldogságért (*Poème divin*), s immár három tételre sűrített mondanivalóját megszakítás nélkül fejte ki, a szimfonikus költemény mintájára, a tonalitás határainak erőteljes kiszélesítésével, a politonalitás alkalmazásával. *Az ekstázis költeményében* részletező, finom árnyalatokkal érzékeltetett különböző lelkiállapotokat, folyamatokat, elvont fogalmakat. A *Prometheus* című szimfonikus költeményében a hang mellé bevonta a fényt is az énekkarral bővített együttes kifejezési eszközei közé, így a képzetársítást a vizuális elemmel is fokozza.

Egyes műveiben különösebb szerepet biztosított a kvart- és hangközöknek, illetőleg az ún. természetes hangsórnak. Harmóniai újításaival gazdagította a zenei nyelvezetet, kibővítette a romantikából örökölt eszközök sorát. Napjainkban néhány zongoraműve, illetőleg szimfonikus költeménye hangzik el gyakrabban.

BENKÓ ANDRÁS

A hangszeres szólistának, mint minden művésznek, állandóan a közönség előtt kell szerepelnie. A fellépésekkel fejlődnek, tökéletesednek, kialakítják egyéni stílusukat, megedzik idegrendszerüket és alkalmassá teszik a különleges munkát árnyékként követő izgalmak legyőzéséhez, alkotó módon való felhasználásához. E fontos, bonyolult idegmunkához fiatal korban kell hozzáedződni. A legnagyobb művészek példái mutatják: valósággal hangversenypódiumon, a közönség szemé láttára nőttek egyéniséggé magukat.

A fiatal előadóművészeknek tehát

FŐISKOLAI HALLGATÓK HANGVERSENYE

nagy szükségük van az olyan támogatásra, melynek segítségével ezt a nehéz, gyakran göröngyös pályát eredményesen járhatják meg. Bármilyen szerény lehetőség kínálkozik a fellépésre, az ifjú művésznek meg kell ragadnia azt, hogy az egyéniséggé váláshoz szükséges tapasztalatokat gyarapítsa.

Ezek a megfontolások adták két évvel ezelőtt az ötletet: a Nagyvárad Muncipiumi Művelődési Ház keretében rendszeres hangverseny-sorozatot kezdeményezzünk és szervezzünk az ország különböző zeneművészeti főiskoláin tanuló hallgatók és az arra érdemes kiváló középiskolai diákok számára, hogy méltó körülmények között, kellő segítséggel, pódiumra léphessenek.

A szereplési lehetőségek megteremtésével a holnap művészei hangverseny-gyakorlatra tesznek szert és művészi élményeket szereznek. A nyilvános fellépésekkel járó felelősségteljes munka erősíti az ifjút, fejleszti összpontosító képességét, nagy mértékben